

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hierakosophion

Demetrius <Pepagomenus>

Lvtetiae, 1612

Epistola Aquilae Symmachi & Theodotionis ad Ptolemaeum regem
Aegypti, de re accipitraria, Catalanica lingua.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12846

EPISTOLA

*Aquila Symmachi & Theodotionis ad Pto-
lemæum regem Ægypti, de re acci-
pitraria, Catalanica lingua.*

ASSI COMENSA

LO LIBRE DELL NVDRIMENT HE DE LA CVRA DELS
ocels los quals sepertāye ha cassa.

EN Ebraice en Caldeu de Apollo menor es appellat, en Grec d'Alexandri: mas en Latin es appellat Mechabeuz tresportat. Vaquest comēsa la pistola. Aquila Symachus & Theodosus, à Tolomeu emperador d'Egypte & à tots los se gens deliciosament viuentz salut he pau. Gran Emperador & senyor tu as manat à nos seruidors teus fer obra breu & profitable dels ozels del libre dels antics translatant ab diligencia. Et nos obediens à la tua voluntat ajustatz ensems atorgan breumēt la tua demanda. E volen la tua altea saber que diuerses son les maneres dels ocells d'cassa, & diuerses son lurs malauties he moltes, per asso lurs son necessaries les medicines. Enpero con d' les aus prenants vfa

A a

hoiy principalment volem tractar d' lurs maneres & d' lurs medicines clarament. Aſſo es comensament d' les medicines dequel & d' totes les aus prenent d' cascuna segons ſa manera & la quantitat ſua.

De nudriment dell ſperuer.

E Speruer pres del niu, ſi al matin es pris, lexa endurar tro almigdia. mas ſi es pres la nuyt, endrire tro ala tercia dell ſeguen iorn. Et ſi a paſcut d' carns delicades, & d' n'uis nograns paſt, nel lex trop endurar. Pux vnta aquell al ſol ab oli d' oliues, o ab let de cabra per los poyls. Mas per raon & dels poyls & d' la malaltia la qual appelen los lecs lampa, donal a menjar a lesperuer lac'mules ho vntel ſouen ab limachs blancs, freguan los peus he les ales. Con ſera cregut, deporta lo. i. poc pexen d' bona carn. lontament de loli d' les oliues fa hynuas & v'mes plomes & belles. Aq̄ſta es la vniuerſal medicina a totes les aus prenants.

De les malauties dells oꝝels.

S I la malaltia crex en luyl, ab oli d' ous vnta ſouen luyl daquell. ſi en luyl crex

albugo, mit li en luyt suc d'fenoyl, o leyt d'fembra.

Dell nudriment de les mirle.

Mirle deu esser nudrit axi con speruer d'licadament. Esperuer he mirle si son pols sien gardatz d' gran calt & d' gran fret. En los locs ou son nudrits ages tota hora herba menta, o nebda, o saluia. En fust d'falze o deuet volen sier & posar. Mes la la sang d' les aus tédres molt les efforsa gilo ceruel daquelles los dona leugena & volentat d'pendre. Gardet no estiens trop enclofes: mas lexa lus. i. poc de lum. E per la gota dels peus & de les ales daras alesperuer & al mirle carn de pols & vesica de can o de ors. Gardat que nodons als ocells carn d'ase. cortantost morria. E si requer hayn lesperuer ol mirle con son pols posa aygua freda d'auant els. Empero guarda que trop calor nols noga. Puy será cregutz, souen sien portatz en la man, no molt menegan les ales si peraventura no pengen. Mas si les ales pegen axi guarra mantinent pren d' la sang d' la oca & dell grex della ontelui les ales al foc o al foll, & feael past d' carn grossa d' la ocha. Item si les ales pengen, pren oli laurini, & lauá les ales dell

A a ij

al fol & fotz les ales vntales exexeles. E si ael penjen les ales, vnta ab suc de barbena, les ales en lo suc d' la barbe na vnta lo past daquell, & mantinent fera sanat. Mas si les ales penjen per dolor pren saluia & lo suc de la he mescla ab leyt de somera o de fembra pryns so es pus aja infantat dins viii. dies, e vnta lo fotz les ales. Item dona li ceruell d' cadell & aytambe al mirle. Les d' montdites medicines deuen esser fetes ales aus poques, & encare a les majors. cor generalmente se coue.

Dels esperuers dit forgells so es mirle.

PRimament digan alqunes cofes breument de la nudridura & de la garde. Mas ara tornen ala medicina commune & a la malautia de les aus prenens demostradora & guardadora breument curant & clara. iii. maneres son desparuers. La i. es gros & pus suau ab huyls, nais gros, peus longues vngles, alegre cara, & menjant delicadament. & alegre & suau sex tota anne rein aygla. Altra manera es desperuer, menor les ales. i. poc escurs. no son tost simples, ne valen molt lo prim' ayn. La terza manera es axi co terzol, leugerament

volent, he tost son manes, delicadament
pexen & tost prenen.

Dels ocels qui son appellatz falcons.

DEls ocels qui son appellatz falcons
son vii. manieres. Lo primer es ap-
pellat laner, del qual son ii. maneres. la i. al
cap & bec gros. mas los peus ha d'anguila,
los quals son afaytats ab gran afayn. E
prenen lo segon anyn, & lo tercer nobla-
ment. Laltre es de menor estament, la qual
es aniul a tot hom. La seconda manera es
aus pelegrins, lo qual es leus de nudrir. La
terza manera es montasi. La iiii. manera
es gris, la qual es appellada gentil vulgar-
ment, & nobla de noble de nom & d'per-
sona. La v. manera es dita Gathena, lo qual
es prescios, d'person aspre & subtile. La vi.
manera es sobre tots, laqual ha semblansa
dangilla blanca, exceptat q̄ los peus & los
huyls & en loget, & en altres coses sembla
falcon. Lo vii. linatge es Breton, loqual
pren tots au, & ha principat sobre totz o-
cels de cassa: si q̄ neguna nogosa pendre
d'uant ell, ni volar sobre ell volant. los
peus ha grosses & loncs. la vista flamencha.
los huyls terribles. lo cap gros & lo pits.

A a iij

La muscha de les ales grossa. E es nudrit ab afayn, & vol esser past delicadamét. E quax assi ben auéturat con ha aglila. Nics francs & alegres. aquest es d'si matex d'adalye. Vels ocels los terzols son menors, enpero son pus mals & son apeynlats de pendre per linatge he per natura. Espost axi de les maneres & de les natures de les aus demostrare de lurs malanties & medicines.

*De les malaties he de les medecines des ocels,
specialment de falcon.*

Contra enfermet de que les aus que es dita rampa que en arayn obertol e ren preses suc d'urtigua o de arremyna hyfa. La carn muyllada el suc li sia donnada, & guerex. Item frega los peus d'quell ab sang calent ab vinte ben en lo qual sien cuytes vrtiges. E en aquell vin muylla lo menyar daquell. Item con edra terrestre en aygua. E les fuylls cuyntes & picades & muyllades liga les entor los peus d'quell e lo meygar d'quell sia muyllat en a questa aygua. Item val a la gota de les ales si tinnes les auran roses dins les penes de les aus lo meniar sia aytal vna vnza de carn dassa muyllada en sang calent doine la li dona a

menyar. Homenuc sanc doine cuyta & & calent. i. sania. Item donali a menjar carn de boc en vinagre. Item frega souen ab vinagre calent & ab oli laurin mesclat iii. veus o iiii. Item bayna la past suc de barbajonis. Item si laura tretes les penes per rāo de les tynes, tot lo cors sia vntat de suc calent de la barba dell papan'. & muylla lo meylla lo menyar d'quell en aquell matex suc. Item contra malautia sobrls offes, en la iunctura dell os liguali de sus aloes calent, & lexical per. i. dia sobre labrara ben lissa, perzo quel coel nos moua nes trebayll en la pxa. o en la ma on en volen fira si matex. Aquestes coses sien axi dites. tagramum, arsenic, gales, aristologia, & lien tro piaz. Item altra cosa asso matex per asso que tost sia man' con murta en aygua a ix veus. Item cadarn dell aucel ayl picat mes en vin. Mit loli per los nars, he lexical per tot dia en loc oscur in poc. Item carn de porc n'ujosa d'peu mesa en ayls dona la a locel. Eapres dasso, dona li carn tendra & calent. Item contra cadarn suc d'inda lit mit en les nars & fela de junar tot dia. Item a la malautia laquall los locs apellen pistocs pren lo pesant de la quarta d'. i. maylla de scamonea.

& ayntant d'comi, & dona li mantinent. mas si no pot menyar, mit la scamonea el comi ab clara deou per la boca. & si no pot garir, donal a menyar fel d'gal ab sa pastura o persi. Item si no pot garir con caragols blancs & donals li a menyar. Item a gran lassament pica fuynlles de herba sana, & dona li a beure lo suc. Item a febres d'auscel, si el aura febra, dona li a beure lo suc d'artemeya iii. vous o iiii. he donalli ab carn de gallina. Item altra, ligali lo peu dret fort en la cama a par. i. vena & aquella diligēt mīua. E sapies que en lo peu d'laucel prenēt son iiii. venes que son fagnades. la i. vena es en la part deuant, & l'altra deual, he altra de foras, he altra d'tras sobre la vngla major. aquestes venes per raon d'iii. necessitatx deuen esser fagnades latena per febra segon que digen. E en axi potz saber si el aura febra, so es assaber q̄ les ales li penjen, lo cap ten bax, souen gita, & per enug pren lo menjar, e auegades pren glotament & mal lo met dins, e auegades tremola he demostra senblant de fret. Per raon d'altres febres totes es ayntall medicina. dona li suc d'artemisia. Si es deuen q̄ la pena dell au sia trencada, & vollras que asso qui aqui
es

es romas de la pena, que l'aucel perfi poca
 poc la git pren sang de vna poca bestia que
 es dita gruil. Et si no la potz auer pren sang
 de rata que es dit guarris, & onta lo loc de
 la pena & exira d' puy. Apres si vols q̄ noua
 ploma isca, pren mell he coula en vna bell
 vexell, & con sera cuyt & escumat fe vn
 vergeleta subtil cuujnent al forat & posa la
 aqui & pux exira noua pena. Lacca dell
 speruer deuesser aytal. Si aquell vols auer
 sens effayn en pau so es dolzament & ami-
 glablement lo deus manciar & anar vesel.
 Ennuyl tēps nollex acostar a hom embriac
 ne beuedor ni felon o auen polipns. Cor
 dasso pigorē en moltes maneres. Item altra
 a asso matex mantegua feyta en temps de
 mag ab rayl de raue cuyta dona la a menjar
 en de jun ouin ab raue. Item asso matex or-
 piment, q̄ en altra manera es appellat arse-
 nic ab lana menut tayllada en osses ço es en
 poluores, & dona les li al vespre can das
 aell les sues flāades axi cosí coué ales altres
 flamades pendre. Itē asso matex en leyt de
 somera muylla la carn, & dona li a menyar,
 e si nō vol menyar, pré de q̄lla let & mit lui
 en la boca. Asso matex profita als frugellos.
 Itē asso matex pren orpimēt & ruda & mol

Bb

ho en vna morte, & dona li souen a mējar.
si aura pudrimēt entresi, donali arsenic ben
cut en vn matin ayntant con pora pendre.
& apres met ne en locor dell pol analitus
& dona a el d'asso vn matin, pux cuyl herba
que es dita barbena & ruda he ensems pi-
cats en vn morter met ho en lo cor del pol.
Do met ho en mantegua veylla e en lo suc
de les herbes dona ha ell que vs en lo terzer
matin con molt tro sia aiustat e de pux iii.
tortels donant ael. Item asso matex fe lo
pendre en les tues mans, he secut lo fort. E
axi fe aquell d'clinar axi que sang isqueu
per la boca & per les nars, pux quant lauras
mes en la prexa buylliras pegua he esten-
dras la ables mans, pux la mesclaras ab man-
tegua. E cant fora mesclat en vn corn de
beu lui fasses metra en la boca. Item asso
pica aloec, & dona lui en sopes aytambe li
dona herba con solda. he pux donali a men-
jar coloni viu, sobre lo quel coloni gita oli
mesclat ab sang del coloni. Item asso matex
cuyl coriandre & crista galli & album d'ou
he mel he oli, & en vn vexell mescla ho axi
con es dit deffus del coriandre & de la crista
dell gall. mescla el brou, e asso en aygua viua
passa ho deuant el emenuc tro sia sadol, &

fera garit. Item si aura ostech cuyl ortigua
 grega en la luna miniua, he fe de quen pol-
 uora, rompen lo cuir dell pao & esparger
 la d'sus & dins he menuc de quell sanc
 mesclat. Item asso dali a menyar sorics viua
 & ca del qui en cara noueia. Item asso ma-
 tex cuyn herba que es dita fistola en la luna
 miniua, & fen poluora, & pren vn coloni
 viu, quan cōmensara a menyar escampara
 sang axin menuc & d' matin, & fera garit.
 Item si aura poyls cou donzel & scorxa d'
 tremol, & daquella aygua spargex ne sobre
 les plomes & lo cors souen daquell tenen
 lo al sol fe asso souen, pux fe luntament de
 salment, & ontalo, & mesclalo ab oli & mit
 ho en vn vexell, & met lo axi en la boca da-
 quell, & moran los poyls. asso fe per alguns
 dies. Item asso matex cou n lupis molt en
 aygua, pux dell lupis laua tot aquell &
 d' mentre que sera calent bolca aquell en
 lana pentinada & axi iagua. Item asso pren
 vna lebra viua, & fe la escorxar viua, & en
 la pell calent bolca aquell e jaga. Si aura
 tynes, trenca pampinum & suc d' mora a-
 agresta, & d' asso bayna souen lo loc d' les
 tynes que roen les penes. Item si aura len-
 gua auis & mell & estafisagria, & cural me-

scian ab aquell suc d' mell & spergen sobre lapi. Mas si no profita lexa asso, he dona li a menjar souen mantega, & si no la volra posen en la boca dell & donarli as lart veyl. Item a asso fe d' secar la col picada & mescla hyn oli & mell donalin en polueres.

De la veylea dels aucels.

SI per la veylea sera ensegueynt, pren aquell, & sobre louas on lo cors si ajusta cou aquell ab vn ferre. Item si aura les nars closes, pren pebre & stafisagria, pica ho & bufa la pols en les nars, pux frega lo paladar ab vn poc de pols d' sola stafisagria. Item si cridara, pren moriac he pebre trit, posan dins & dona lui a mējar souen & no cridara. Item si sera ouat la cā, daquell sera aytall mel escumada & c' ma pel d' uoltor & tornal en pols, & pux mescla ho ensems, & ab vna pena vnta li souen los huyls. Item asso matex, pren mugols dous, & mescla ab oli, donali ho a menjar ab carn, & sera garit, si trop crida. Si aura ossos trencatz pren vn puyn de lauor d' lin & lexa bulir en coquada harā, pux ajusta hy aygua freda, & dona a quella aygua calda dell li menant souin los ossos trencatz dell speruer, & ligual dessus, & fe asso rantes veus tro sia sans.

Item aasso soffre , tymia , & ferre limat, & consolda daquest li dona cascun persi , & posal en les sopes daquell diligentment, & axi loli donaras a menjar: mas no rot en vn dia: mas per cascun dia li fe dar vna cura. Item a porgar lo cap. ii. grans de sement de stafisagria destemprada ab suc d'enula: mit en la boca del vna ploma d' asso muyllada & frega lo lui souen tro per les nars li d' corre, & fe lo seer d' jun al sol. E con sera lo d' corriment dell per la boca gita aygua tebea sobre aquell. Item con ha mal al fel, pica d' la flôr dell salze & dona lui en sopes. o fe aquella medicina que auen dita a la setoladora. Sia mal de fel en los peus o en lo bec & en les nars par que sia rallus. Item atotra set pren li ujtic api fuyles d' col veyles canes d' anet fenoyñ coriãdre, & cou en fems en vin o en aygua mesclat vn cuyler d' mel, pux cola per vn lançol les fuylles & les rayls & tot asso: & cou sera refredat, met lui en la boca. Item asso matex mel escumada e mesclada ab aygua freda dona lui a beure, tro sia sadol. Esperuer que ha set, e souen desiga beure, se gita en l'aygua axi com si auia somgos ouexiges propeloz pitz so es sots les exeles o sots los muscles d' les

Bb iij

ales; & aquesta dona gran set aqueles que si no eren curatz porien morir. aquest gras axi carn ab mel li donaras lo prim' dia. mas laltre dia carn ab oli rofat fret. Item si volra mudar cost cuyt ab pestenagua & ab canela sia mesclat, & metles aell empillules. Item asso obra tartugua, & dona aell a menjar alo del ventre. Item asso matex pols despuyla d' serp mit en pilules & dales li. Item si aura scerdat en los huyls, lo tell sera ferit o aura macula axil garex, prin fuylls d' bretonica & d' ruda cuyla aus dell sol exit picala & cola priment pèr vn drap prim he mit en los huyls. Item si volra la carn, prin oli vey, & dona li a menjar: & si non volra dona lin en pilules al vespre & muyla en la carn en aquell beurage de mel & d' oli. He pux si no cessa & alo que aura menjat no es digest, axi metge aquell en suya de porc mel hementega ensems o cascun per si dona aell. Item qui vol mudar los aus, primament muda les carns tant con fera en la muda, al meyns v. vous en sanc d'inul. Item qui vol auer son esperuer gras, dona ael a menjar carn d' bou macla o d' porc macla. Item qui vol auer son speruer magre, dona li carn d' galina jõe muylada

en aygua o carn d' vaca muylla en aygua. Item qui vol auer son speruer téprat, dona li carn de gallina veylla. Item qui vol que son speruer prena ben, fassa li bona guarga & posa aquell en loc escur, & l'altra dia vaga cassar. Item con volras pendre lebre ab ton speruer o gran aucell, ligual gets prop los peus ayntant con te la palma, & sens dampnatge pren. Item pren cuyada ayntant con darie a vn caual, & fe la deneyar, pux posa aquella en aygua freda. E a qui estia per tota nuyt, pux fela aytan coure tro sia escorxada. pux colla per vn drap prim lexa laygua refredar, e fe bayn a locel. Item a malautia q̄ es dita pistoc pren ous crus, & trenquals ab leyt d' cabres, & primo tot dona ho pux a lesperuer a menyar & sera garit. Si gita la guarga, dona li moxons calens; E si asso no profita pren furiu menut capolat & dona lui & sera garit. Item a la tyna pren sofre & argent viu, & suc d' fenoyl & mesclao ensems, pux vnta los locz de les tynes, & sera garit. Item si l'esperuer es magre o malaut, dona li forguarola menjar, & garra item a mudar, pringuaroygues & posal al cepi nou. he fe les cremar tro sient tornades en poluora, donala li a menjar

& sera mudat. Si a lo cap raumatic pica stafifagria & feyta poluora fregan lo paladar da quell, & sera garit. Si aura pera al cap, fe d'coure quax vn ferre poc, & axi pux aquell d'uant los huyls ab aqua calen lo feu coure. Item a asso pren melli folium. v. folium, stafifagria, aquestes iii. herbes li dona en sopes, & asso contra pera en qualque loc sia. Item a asso calciola herba, que nex en pera, pren lo suc de quella, vntan la cara, & dona lui a menjar. Item a asso vnta li lo ceces ab oli, puy pren vn canonet & fin lo & sobre aquella caneta posa aloes poluereiat ben trit, & soffla lin el ceces, si que la poluera entre a dins, & sera garit. Item per raon des lombricz, dona li en sopes vermeyllon & rapi mesclat ensems.

Asi fenex la pratica dels ocels.

EXCERPTA